

1) Opis stanu faktycznego.

W dniu 9 kwietnia 2020 r. Jacek Żalek został powołany przez Mateusza Morawieckiego na stanowisko sekretarza stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej. W ramach swoich działań Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej zajmuje się między innymi:

- zarządzaniem systemem wdrażania Funduszy Europejskich oraz Funduszy Norweskich,
- wdrażaniem programów rozwojowych finansowanych ze środków krajowych i unijnych.

Ministerstwo sprawuje jednocześnie nadzór na kilkoma jednostkami organizacyjnymi, w tym nad Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.

W 2023 r. w wyniku działań kontrolnych posłów Dariusza Jońskiego oraz Michała Szczerby ujawnione zostały liczne nieprawidłowości związane z wydatkowaniem środków z programów grantowych realizowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

Jednocześnie w wyniku kontroli przeprowadzonej przez samego Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej, Jackowi Żalkowi odwołano wszystkie pełnomocnictwa do sprawowania nadzoru nad Narodowym Centrum Badań i Rozwoju. Cofnięcie pełnomocnictw nie było jednakże związane z samym przyznawaniem finansowania, a z decyzjami związanymi z zarządzaniem NCBR, co zostanie szerzej opisane poniżej.

W wyniku ujawnienia przez dziennikarzy afer w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz kontroli przeprowadzonej przez Ministerstwo, Jacek Żalek w dniu 9 marca 2023 r. poinformował, że podał się do dymisji.

Poniżej zostaną przedstawione poszczególne okoliczności faktyczne, które po wnikliwej analizie mogą wypełniać znamiona określonych czynów zabronionych stypizowanych w przepisach ustawy Kodeks karny.

1.1) Wpływanie na wybór dyrektora Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Wspomniane wcześniej odwołanie wszystkich pełnomocnictw dla Jacka Żalka było konsekwencją kontroli przeprowadzonej przez Ministerstwo w nadzorowanym przez niego Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.

Jak ustalili dziennikarze Rzeczypospolitej, na mocy posiadanych pełnomocnictw Jacek Żalek zmienił procedury wyboru dyrektora Centrum, przyznając sobie uprawnienie do odmowy powołania dyrektora wybranego w wyniku konkursu. Niewątpliwie takie działanie

należy uznać za zmierzające do próby całkowitego podporządkowania sobie możliwości wyboru osoby, która miałaby pełnić funkcję dyrektora Centrum.

1.2) Przyznawanie finansowania z programów grantowych dla podmiotów, które nie spełniały warunków konkursu.

W tym zakresie jest znacznie więcej nieprawidłowości niż przy zmianie procedur wyboru dyrektora Centrum i wiążą się z potencjalnie znaczną wadliwością wydatkowania środków.

Posłowie, którzy ujawnili nieprawidłowości dotyczące przyznawania finansowania z NCBR wskazali jednocześnie precyzyjnie jakiego programu dotyczą nieprawidłowości. Chodzi tutaj o program „Szybka ścieżka – innowacje cyfrowe”, w którym przewidziano maksymalną pulę finansowania w wysokości nawet 800 milionów złotych.

W ramach konkursu na przyznanie dofinansowania, prawo do uzyskania środków nabyły takie podmioty jak:

- przyznano finansowanie w wysokości 55 milionów złotych firmie Postquant, która została zarejestrowana na 10 dni przed ostatecznym terminem składania wniosków, czyli nie miała możliwości spełnienia warunków kluczowych do otrzymania dofinansowania. W tym przypadku wątpliwe są również wyjaśnienia przedstawione przez Centrum, firma w rzeczywistości nie dostała dofinansowania i znajduje się jedynie na liście projektów do dofinansowania. Wątpliwe jest czy działalność z 10 dniowym stażem w ogóle powinna się znaleźć na jakiegokolwiek liście Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Jako ciekawostkę warto również wskazać, że spółka Postquant ma siedzibę zarejestrowaną w miejscu, w którym kiedyś była zarejestrowana siedziba Partii Republikańskiej, której członkiem jest Jacek Żalek;
- przyznano finansowanie w wysokości 123 milionów złotych spółce Chime Networks Sp. z o. o. z siedzibą w Białymstoku, która, jak wynika to z informacji finansowych, znajduje się w stanie, w którym powinna ogłosić upadłość. Podkreślić jednocześnie należy, że również w tym przypadku nie zostały spełnione wymogi do przyznania dofinansowania i pomimo tego faktu wniosek złożony przez Chime Networks Sp. z o. o. został przekazany do dalszego finansowania. Okoliczności te zostały potwierdzone w wyniku kontroli przeprowadzonej w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.

Nieprawidłowości w przydzielaniu finansowania pojawiały się nie tylko w przypadku programu „Szybka ścieżka – innowacje cyfrowe”, ale również mogły dotyczyć innych programów.

Dziennikarze Gazety Wyborczej w maju 2023 r. ujawnili informacje przekazane im przez nieujawnione źródło informacji, a dotyczące nieprawidłowości przy rozdysponowaniu

Środków w ramach programu BRIDGE Alfa. Informacje te dotyczą dwóch spółek Storage Energy oraz Piezo Vest. Obie z siedzibami w Łodzi.

Podobnie jak w przypadku beneficjentów programu „Szybka ścieżka – innowacje cyfrowe”, również tutaj spółki były zarządzane przez osoby, które nie miały żadnego doświadczenia w zakresie materii, w ramach której ubiegały się o dofinansowanie.

Dziennikarze opisali przy okazji cały mechanizm zdobywania środków przez te podmioty i w tym miejscu zostanie zacytowany fragment artykułu z dnia 4 maja 2023 r. – „Wyborcza” ujawnia zeznania świadka: Wielkie pieniądze z NCBiR na słupy: „Mechanizm wyłudzenia – wg. zeznań, do których dotarliśmy – jest prosty. Składa się wniosek o grant na prace nad jakąś innowacją – np. nad specjalistycznymi kamizelkami dla chorych na mukowiscydozę (Piezo Vest). Potem raportuje się, że badania nie przyniosły skutku, ale pieniądze zostają w kieszeni organizatorów tego proceduru.

Reasumując należy stwierdzić, że nie sposób ustalić dokładnej skali nieprawidłowości w przyznawaniu środków przez NCBR w okresie sprawowania nad nim nadzoru przez Jacka Żalka, jednakże już nawet te powszechnie dostępne i ujawnione przez dziennikarzy informacje pozwalają podejrzewać, że mogło dojść do popełnienia przynajmniej kilku czynów zabronionych. Zakres oraz charakter tych potencjalnych czynów zostanie opisany poniżej.

2) Identyfikacja podstawy prawnej potencjalnych czynów zabronionych

Mając na uwadze przedstawiony wyżej stan faktyczny pojawiają się istotne wątpliwości czy działania Jacka Żalka mogłyby wypełniać znamiona czynów zabronionych stypizowanych w ustawie Kodeks karny. Poniżej zostaną omówione przepisy dotyczące czynów, których znamiona mogły wypełniać okoliczności przedstawione w stanie faktycznym.

W pierwszej kolejności w przypadku wszystkich opisanych sytuacji można mówić o wyczerpaniu znamion przestępstwa stypizowanego w art. 231, który w swoim podstawowym wariantcie stwierdza: funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego.

Jednocześnie drugim przepisem, który mógłby znaleźć zastosowanie jest art. 296, zgodnie z którym: kto, będąc obowiązany na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, wyrządza jej znaczną szkodę majątkową, jednakże tutaj należy zaznaczyć, że konieczne jest ustalenie jakie kwoty i czy w ogóle zostały wypłacone ze środków NCBR. Na

dzień sporządzenia niniejszego dokumentu nie ma jednoznacznych informacji, które dofinansowania rzeczywiście zostały wypłacone.

Co do poszczególnych sytuacji zastosowanie mogą znaleźć też inne przepisy karne, jednakże będą to sytuacje indywidualne.

Przekładając opisane przepisy na poszczególne stany faktyczne:

2.1) Potencjalne podejrzenie popełnienia przestępstwa z art. 231 § 1 ustawy Kodeksu karnego przez nadużycie pełnionej funkcji wiceministra funduszy i polityki regionalnej i próbę wpływu na wybór dyrektora Centrum przez zmianę procedur dotyczących wyboru dyrektora i zagwarantowanie sobie możliwości odmowy powołania dyrektora wyłonionego w wyniku konkursu;

2.2) Potencjalne podejrzenie popełnienia przestępstwa z art. 231 § 1 w związku z art. 296 § 1 ustawy Kodeksu karnego przez nadużycie pełnionej funkcji wiceministra funduszy i polityki regionalnej oraz wyrządzenie znacznej szkody majątkowej wskutek nieuprawnionego oraz możliwe, że niezgodnego z procedurami oraz obowiązującym prawem przyznawania dofinansowania.

Niezależnie od potencjalnej odpowiedzialności karnej należy w paru słowach opisać konsekwencje afery, która została wykryta w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju. W związku z kontrolami w NCBR wstrzymano wypłatę wszystkich środków z programu „Szybka ścieżka – innowacje cyfrowe”, czyli negatywne skutki dotyczą wszystkich 117 projektów finansowanych z programu. Ogromna większość z tych projektów jest realizowana przez podmioty, które nie miały nic wspólnego z aferą, a pomimo tego stały się ofiarami nierzetelności działań Jacka Żalka i potencjalnych innych osób, które mogły mieć do czynienia z aferą.

Dalej idące konsekwencje mogą się niestety jeszcze pojawić. Zostało wszczęte śledztwo przez organy OLAF, czyli Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych i zależnie od wyników śledztwa konsekwencje mogą być bardzo poważne, łącznie z utratą środków na aktualne i przyszłe programy NCBR.